

REFORMA POLITICII INVESTIȚIONALE – PRINCIPALUL ALTERNATIV ȘI EFECTIV SPRE MODERNIZAREA ECONOMIEI NAȚIONALE

Manșuc JOLDÎBAEVA

Universitatea de Stat din Moldova

Atragerea investitorilor străini este un proces complicat pentru orice economie în dezvoltare, deoarece investițiile străine directe (în continuare - ISD) constituie una dintre cele mai sigure metode de stimulare a creșterii economice.

Efectele favorabile ale ISD asupra economiei țării-gază se determină atât prin noi forme de specializare în economie, cât și prin atragerea în diferite ramuri a noi resurse: transferul tehnologiilor avansate, perfecționarea cadrului managerial și administrativ, extinderea efectiv-concurențială a produselor și serviciilor pe piețele de desfacere etc.

Reforma politicii investiționale este privită ca factor principal în impulsivizarea dezvoltării economice, ce necesită un caracter informațional-transparent pentru investitorii străini, capabili să asigure continuitatea și aplicarea noilor politici. Evaluarea periodică a politicii în domeniul atragerii ISD va reprezenta cheia succesului de lungă durată în ce privește atragerea investițiilor străine și optimizarea beneficiilor acestora.

Cuvinte-cheie: *investiții, investiții străine directe, climat investițional, fluxuri de capital, creștere economică, bază legislativă, economie în tranziție.*

REFORM OF THE INVESTMENT – THE MAIN AND EFFECTIVE ALTERNATIVE TO UPGRADING THE NATIONAL ECONOMY

Attracting foreign investors is a complicated process for any growing economy, as foreign direct investment (hereinafter – FDI) is one of the safest ways to stimulate growth.

The favorable effects of FDI on the host country economy are determined both by new forms of specialization in economics, as well as by tapping into various branches of new resources: the transfer of advanced technologies, the improvement of managerial and administrative framework, competitive-effectively expending products and services markets etc.

Investment policy reform is seen as the main factor in boosting economic development that requires transparent informational investors able to provide continuity and implementation of new policies. Regular assessment of the FDI attraction policy will be the key to long-term success in attracting foreign investments and in optimizing their benefits.

Keywords: *investments, foreign direct investment, investment climate, capital flow, the economic growth, the legislative basis, economy in transition.*

Indiferent de mărimea teritorială a unui stat și de potențialul economic de care dispune, redresarea și modernizarea economiei nu poate fi concepută fără existența unui mediu juridic favorabil și a bazei legislative stabile.

Influența politicii asupra întregii activități economice în Republica Moldova este deosebit de mare. Tranziția la economia de piață presupune realizarea unei reforme economice radicale, analiza politicilor și factorilor care au un impact fie pozitiv, fie negativ asupra schimbărilor social-economice în societate. În condițiile de criză economică acută resursele financiare proprii nu sunt suficiente, de aceea investițiile străine reprezintă elementul decisiv al modernizării și relansării activității economice autohtone.

ISD constituie cea mai importantă sursă de finanțare la nivel mondial, deoarece investițiile străine directe sunt fonduri nerambursabile, nepurtătoare de dobândă, fiind baza dezvoltării țărilor în tranziție și a țărilor în dezvoltare în general. De-a lungul timpului, ISD s-au dovedit a fi cea mai stabilă sursă de finanțare față de investițiile de portofoliu sau împrumuturile bancare, fiind mai puțin afectate de crizele financiare.

După ce țara noastră și-a dobândit independența, baza legislativă de atragere a investițiilor străine directe și activitatea economică a investitorilor străini o constituia *Legea cu privire la investițiile străine* adoptată de Parlament încă în anul 1992 [4]. Astfel, a fost prevăzut un șir de scutiri de impozit pe beneficiu pentru întreprinderile mixte cu investiții străine. Însă, spre regret, odată cu aprobarea acestei legi atragerea investițiilor în economia autohtonă a înregistrat sume scăzute.

Începând cu 1992, Republica Moldova este membru al MIGA–Multilateral Investment Guarantee Agency (Agenția Multilaterală pentru Garantarea Investiției). Agenția Internațională este garantul contra riscurilor politice și de alt gen, fapt ce asigură succesul investițiilor în Moldova [7].

Astăzi *Legea cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător*, nr.81-XV din 18 martie 2004, este documentul de bază care asigură protecția eficientă a intereselor investitorului în Republica Moldova, iar *Legea cu privire la investițiile străine* a fost abrogată [3].

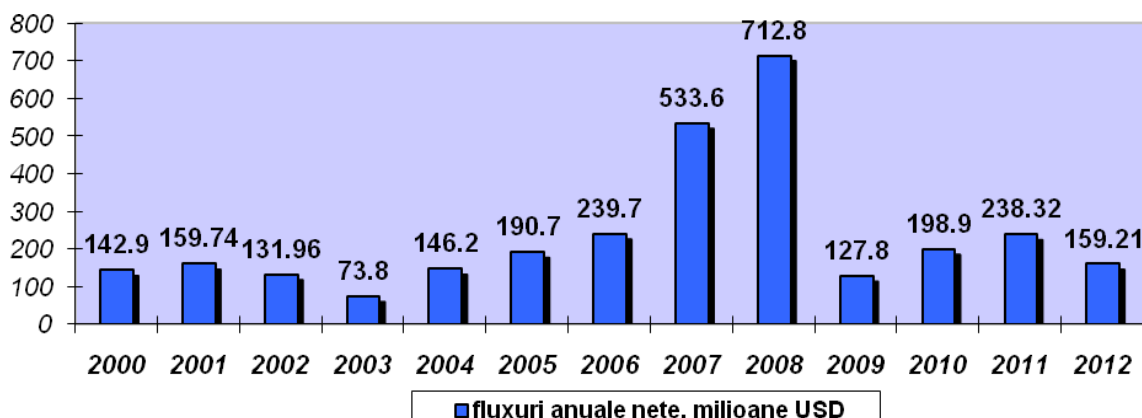
Constituția Republicii Moldova garantează inviolabilitatea investițiilor de către toate persoanele fizice și legale, inclusiv cele străine. Legislația actuală este bazată pe principiul non-discriminare între investitorii străini și cei autohtoni.

Republica Moldova a semnat acorduri bilaterale privitor la promovarea și protejarea mutuală a investițiilor cu 30 de țări, inclusiv cu Statele Unite ale Americii, Franța, Italia, Marea Britanie, Germania, Ungaria, Turcia, Polonia, România, Austria etc. Aceste acorduri prevăd garanții adiționale [7].

Noua lege este compatibilă cu standardele europene în domeniu, ea garantează toate drepturile investitorilor, interzice exproprierile și prevede achitarea recompenselor în cazul încălcării drepturilor investitorilor. Vechea lege cu privire la investițiile străine prevedea ca toate companiile străine cu un capital ce depășește 5 mil. USD să se înregistreze la Ministerul Economiei și Comerțului înainte de a începe activitatea antreprenorială în Moldova. Această obligațiune nu este prevăzută în noua lege, ceea ce scutește companiile cu capital străin de supravegherea exagerată din partea Guvernului. Conform noii legi, companiile cu capital străin pot investi în toate sectoarele și au aceleași drepturi ca și companiile autohtone.

Interesul pentru a atrage un volum cât mai mare de resurse financiare, dar mai ales al celor străine, pentru a depăși recensiunea economică nu este o dogmă, ci o tendință fundamentată pe statistici consistente și experiențe pozitive în majoritatea țărilor dezvoltate.

Dacă e să analizăm, în linii generale, procesul tranziției de la economia planificată la cea de piață a țărilor din Europa Centrală (ca Polonia, Cehia, Ungaria și Slovacia), efectul semnificativ se datorează procesului de liberalizare a prețurilor și comerțului, creării de noi întreprinderi și creșterii considerabile a volumului de investiții străine directe. Pentru Republica Moldova, țară care nu dispune de resurse naturale semnificative, de o piață internă vastă, pentru a depăși perioada de tranziție și de criză este necesar să se atingă un nivel al investițiilor străine comparabil cu cel al țărilor Europei Centrale.

Fig.1. Volumul investițiilor străine directe acumulat în economia națională (mil. dolari SUA).

Sursa: Banca Națională a Moldovei.

Potrivit datelor din Figura 1, fluxul anual de investiții străine directe, începând cu 2001, a urmat o evoluție în forma literei „U”, atingând apogeul în 2008 (în anul 2008 a fost stabilită rata de impozitare de 0% aplicată persoanelor juridice pentru venitul reinvestit până în 2012; începând cu anul 2012 a fost introdusă cota de impozitare de 12%), iar tendința de creștere înregistrată din 2004 a fost determinată în mare măsură nu atât de calitatea și de efortul țării noastre de a atrage investiții, cât de micșorarea ieșirilor de investiții din țară.

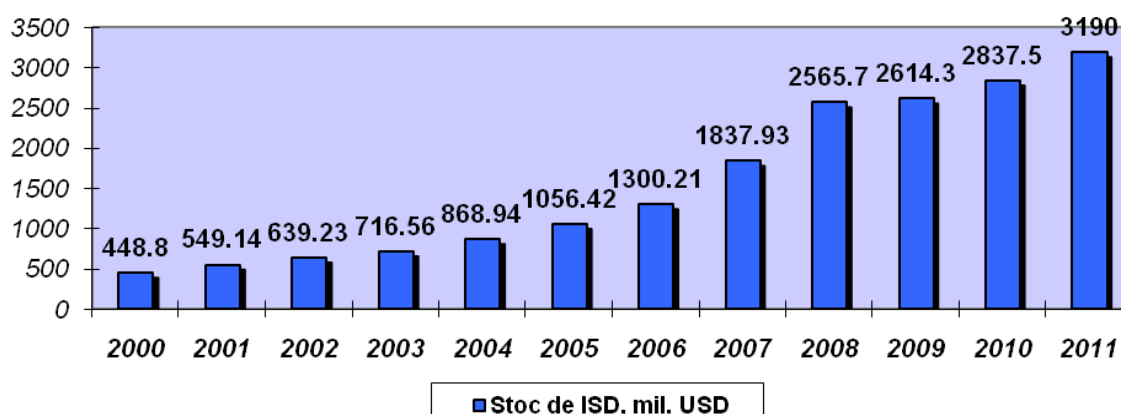
Totuși, analiza noastră denotă că planurile investitorilor au fost în mod crucial influențate de evoluția crizei financiare globale, întrucât fluxul de ISD a scăzut de 5 ori în 2009 față de anul precedent, ceea ce demonstrează că această criză a avut un impact semnificativ asupra gradului de atractivitate investițională a țării.

Specialiștii din cadrul BNM explică o diminuare a ISD în 2012 prin faptul că mulți antreprenori cu capital străin au achitat acționarilor dividende ce au depășit rata profitului obținut în acest an. Intrările de ISD în

2012 pentru economia națională au fost evaluate la 336.59 mil. USD, deci s-au redus cu 21,8 la sută comparativ cu anul 2011. Cu toate că intrările în capitalul social s-au majorat, diminuarea a fost determinată de scăderea veniturii reinvestit. Ieșirile de capital aferente ISD au fost evaluate la 177.38 mil. USD.

Există unele tendințe încurajatoare în ce privește indicatorul *stocul de investiții străine directe*, ce reprezintă suma cumulativă a investițiilor pe toată perioada precedentă.

Chiar dacă la începutul anilor '90 Republica Moldova a intrat în perioada de tranziție fără stocuri de investiții străine directe, bazându-se doar pe investiții proprii în finanțarea economiei, astăzi se înregistrează doar tendințe pozitive. Acest indicator este în continuă creștere, tendință ce demonstrează că există un climat favorabil de intrare a noilor investiții străine directe și că viitorul Moldovei depinde în mare măsură doar de corectitudinea deciziei de investire spre modernizarea economiei.

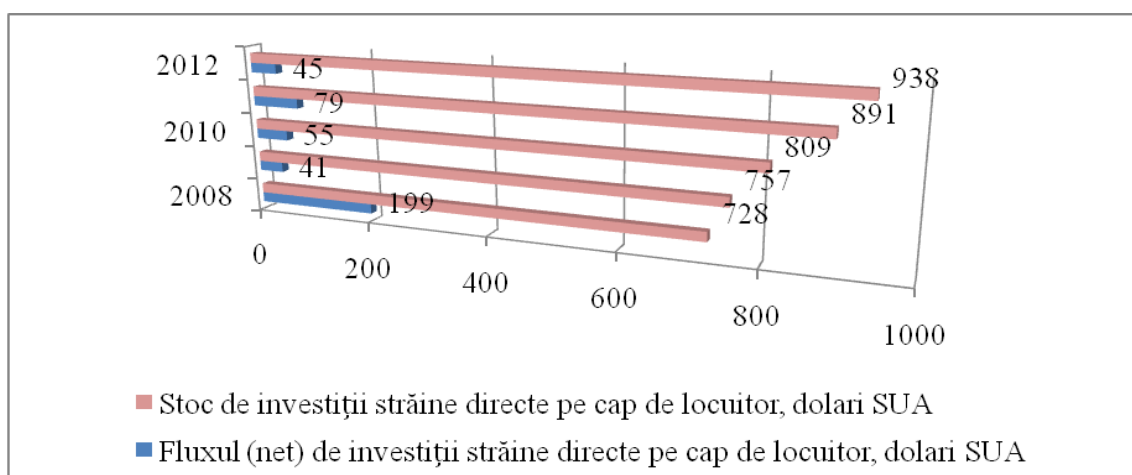

Fig.2. Evoluția stocului acumulat de investiții străine directe în expresie valorică (mil. dolari SUA).

Sursa: Banca Națională a Moldovei și Biroul Național de Statistică.

Analizând datele din Figura 2, observăm că indicatorii absoluți reflectă tendințele de creștere, unde stocul de investiții străine directe în Republica Moldova a crescut de la 448,8 mil. USD în anul 2000 până la 3,338.79 mil. USD în anul 2012. Rezultatul anului 2012 este în creștere cu 5,3 la sută față de anul precedent.

Ponderea majoră în stocul investițiilor străine directe acumulate în capitalul social (52,7 la sută) le-a revenit investitorilor din țările Uniunii Europene. De menționat că circa un sfert din investițiile UE în Republica Moldova provin din Olanda și Cipru, companiile investitoare din aceste țări fiind în majoritate de tip SPE (Special Purpose Entity – entitate cu destinație specială), utilizate ca intermediari. Investitorilor din CSI le-au revenit 11,6 la sută din stocul investițiilor străine directe în capitalul social, iar investitorilor din alte țări – 35,7 la sută [1].

Fig.3. Evoluția fluxului și stocului acumulat de investiții străine directe pe cap de locuitor (dolari SUA).

Sursa: Banca Națională a Moldovei și de Biroul Național de Statistică.

Analizând datele statisticii naționale (Fig.3) putem relata că Republica Moldova cedează deocamdată altor țări din CSI în ce privește atragerea investițiilor străine directe pe cap de locuitor, nemaivorbind de țările CSI. Așadar, acest indicator la sfârșitul anului 2012 a constituit 938 dolari SUA (în anul 2000 – 123 dolari SUA).

Factorii ce atrag ISD în Moldova:

- programele de privatizare
- conjunctura favorabilă a pieței interne
- convertirea datoriilor în acțiuni
- costul redus al forței de muncă.

În categoria factorilor specifici, care ar putea cuceri investitorii străini, pot fi incluși accesul la resurse de materii prime, accesul la o piață de dimensiuni apreciabile (atât locală, cât și regională), depășirea barierelor de intrare pe piața autohtonă.

Mediul de afaceri din Republica Moldova și-a menținut tendința de îmbunătățire și în anul 2012. Conform raportului *Doing Business* al Băncii Mondiale, țara a urcat 18 locuri în celebrul clasament pentru anul 2012, de la locul 99 la 81 dintr-un total de 183 țări evaluate, făcând ca mediul de afaceri să tindă spre poziții apropiate țărilor lideri.

Tabel

Locul ocupat de Republica Moldova în ratingul mondial conform raportului *Doing Business*

<i>Subiectul clasamentului</i>	<i>Clasament 2012</i>	<i>Clasament 2011</i>	<i>Schimbări în clasament</i>
Pornirea unei afaceri	88	96	+8
Înregistrarea proprietății	18	19	+1
Ușurința de a obține credit	40	96	+56
Protecția investițiilor	111	108	-3
Impunerea contractelor	26	15	-11
Rezolvarea insolvenței	91	97	+6

Sursa: www.Doingbusiness.org.

Poziția Republicii Moldova în clasamentele internaționale este un indicator de referință pentru mulți investitori ce țin cont de acest factor, deoarece aceasta demonstrează implicațiile politice ale statului în decizia de dezvoltare social-economică a țării respective.

În scopul sporirii eficacității politicii de stat în domeniul investițiilor, este necesară accelerarea elaborării strategiilor investiționale și adoptarea deciziilor vis-à-vis de modalitatea redresării situației economico-financiare a întreprinderilor.

Acțiunile Guvernului în vederea perfecționării cadrului juridic și, ca urmare, adoptarea „Strategiei de atragere a investitorilor și de promovare a exporturilor pentru anii 2006-2015” au fost proclamate ca cele mai prioritare activități în sfera economică. În prezent, Moldova este parte la 35 de acorduri bilaterale privind promovarea și protejarea reciprocă a investițiilor.

Drept rezultate pozitive ale desfășurării reformelor politicii investiționale în Republica Moldova, în ultimii ani, pot fi calificate următoarele: stabilitatea monedei naționale, crearea climatului investițional favorabil, crearea structurilor instituționale menite să asigure funcționarea pieței (bănci comerciale, fonduri de investiții etc.).

Politizarea societății, inclusiv a organelor guvernării de stat și a oamenilor de afaceri, în perioada campaniilor electorale exercită o influență nefastă asupra promovării reformelor politicii investiționale.

Din cauza rolului nesemnificativ al statului în reglarea proceselor economice, insuficiența colectării taxelor și impozitelor în bugetul statului a creat un impuls spre luarea unui complex de măsuri urgente la nivel de stat. Astfel, începând cu anul 2012, cota zero pentru venitul reinvestit al persoanelor juridice nu va mai fi aplicată. Din păcate, soluționarea acestei probleme va influența negativ asupra activității antreprenoriale, deoarece anume acest avantaj oferit de legislație permitea să atragă atenția investitorilor.

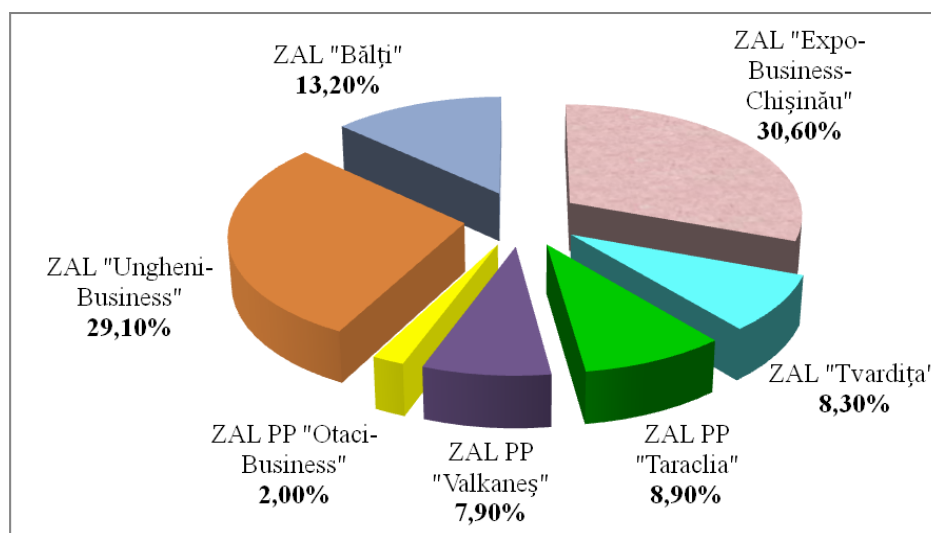
Experiența mondială sugerează că pentru țări cu nivelul de dezvoltare al Moldovei singura șansă pentru a depăși impactul crizei financiare globale sunt parcurile industriale [5], fie publice sau private, care ar oferi potențialilor investitori străini platforme industriale necesare pentru activitatea sa de *start up* cu costuri minime ale proiectelor lor investiționale.

Legislația moldovenească prevede, de asemenea, acordarea înlesnirilor suplimentare investitorilor străini care activează în zonele economice libere [2]. Zona liberă în cauză este orientată în principal spre producția industrială destinată pentru export.

Aceste zone au fost create în baza activității antreprenoriale autohtone, efectuate în comun cu investitorii străini, în scopul dezvoltării social-economice a anumitor regiuni și a țării în ansamblu. Actualmente, în țară activează 7 zone economice libere. Cele mai populare printre investitorii străini sunt: „Expo-Business-Chișinău” (1995), amplasată în Chișinău – lider în producerea mărfurilor de consum; Parcul tehnologic „Taraclia” (1998, 153 km de la Chișinău); „Tvardița” (1998, 115 km de la Chișinău); „Valkaneș” (1998, 200 km de la Chișinău), „Otaci Business” (1998, 220 km de la Chișinău); „Ungheni - Business” (2000, 107 km de la Chișinău).

De asemenea, un instrument important pentru atragerea investițiilor străine directe este crearea zonei economice libere „Bălți” în baza *Legii cu privire la zona economică liberă „Bălți”*, nr.26 din 4 martie 2010, elaborate de către Ministerul Economiei [4]. Doar în cadrul primelor proiecte investiționale rezidenții au planificat să investească aproximativ 20 mil. euro și să creeze cca 4 mii locuri noi de muncă. Lansarea activității zonei libere va contribui la ameliorarea situației social-economice în mun. Bălți și în raioanele din vecinătate.

Conform situației din 1 ianuarie 2013, în 7 zone economice libere erau înregistrați 157 de rezidenți. **Numărul** angajaților rezidenților zonelor libere, conform datelor la sfârșitul anului 2012, a constituit 6512 persoane, majorându-se cu 10,8% în comparație cu sfârșitul anului 2011.

Fig.4. Ponderea volumului investițiilor atrase (pe zone libere), conform situației la 01.01.2013.

Sursa: mec.gov.md.

Volumul total al investițiilor în zonele libere, pe parcursul întregii activități, la 1 ianuarie 2013 a constituit 169,4 mil. dolari SUA, dintre care în 2012 au fost investite 24,9 mil. dolari SUA, sau de 1,6 ori mai mult decât în anul 2011 [8, p.4].

În scopul **mediatizării activității** zonelor libere, Ministerul Economiei elaborează trimestrial și prezintă Guvernului rapoarte privind activitatea administrațiilor și rezidenților acestora, întocmește diverse materiale analitice. Materialele în cauză sunt plasate și pe site-ul ministerului [8, p.3].

Chiar dacă Republica Moldova reprezintă o piață relativ mică pentru investitorii europeni, este extrem de important de a asigura un suport administrativ și de consulting, ceea ce ar crea o imagine pozitivă pentru atragerea investițiilor străine.

Recomandări:

- *Parteneriatul activ public-privat*

Pentru desfășurarea reformelor în domeniul atragerii investițiilor străine este foarte important ca autoritățile să accepte întreprinzătorii ca parteneri de bază la elaborarea și implementarea politicilor investiționale.

- *Continuarea privatizării*

Republica Moldova nu dispune de resurse financiare suficiente, de aceea a fost constrânsă să recurgă la procesul de privatizare. Temelia procesului de privatizare în Republica Moldova a fost constituită conform programului de reformare a proprietății, reglementat de *Legea cu privire la privatizare*, adoptată la 4 iulie 1991. Pe parcurs, programul de privatizare în masă a suferit mari schimbări; ca urmare, au apărut peste 50 de acte normative și legislative ce au constituit baza juridică.

Procesul de privatizare în Republica Moldova continuă, în prezent având denumirea de deetizare. Potențialul este foarte mare și, cu siguranță, nu este exploatat suficient.

- *Revizuirea deciziei de anulare a cotei zero la venitul reinvestit*

Introducerea cotei zero la venitul reinvestit a influențat pozitiv deciziile de investire a veniturii, fapt demonstrat de creșterea puternică a veniturii reinvestit de companiile cu capital străin imediat după introducerea cotei zero în primul trimestru al anului 2008.

- *În politica de atragere a ISD trebuie să se țină cont de faptul că, din cauza potențialului său economic limitat și lipsei de resurse naturale, Republica Moldova este în mod obiectiv una dintre cele mai puțin atractive țări ca locație pentru companiile cu capital străin. O parte din actualele avantaje ale țării ar putea să dispară cu timpul. De exemplu, forța de muncă care la moment încă este relativ ieftină și relativ calificată, ar putea în timp să devină mai scumpă, dar nu în mod necesar și mai calificată. De aceea, Moldova trebuie să pună la punct un cadru instituțional foarte încurajator pentru investiții și afaceri și să asigure dezvoltarea bună a celei mai prețioase resurse pe care (încă) o are – capitalul uman.*

Bibliografie:

1. Capital Market. Publicație bilingvă a Comisiei Naționale a Pieței Financiare. În: *Monitor al pieței financiare* [Accesat: 10 aprilie 2013]. Disponibil: <http://capital.market.md/ro/content/stocul-de-investitii/>
2. Legea Republicii Moldova cu privire la zonele economice libere, nr.440-XV din 27.07.2001. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.108-109.
3. Legea Republicii Moldova cu privire la investițiile în activitatea de întreprinzător, nr.81-XV din 18.03.2004. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2004, nr.64-66/344.
4. Legea Republicii Moldova cu privire la investițiile străine, nr.998-XII din 01.04.1992. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 1992, nr.4.
5. Legea Republicii Moldova cu privire la parcurile industriale, nr.164-XVI din 13.07.2007 În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2007, nr.127-130/552.
6. Legea Republicii Moldova cu privire la zona economică liberă „Bălți”, nr.26 din 04.03.2010. În: *Monitorul Oficial al Republicii Moldova*, 2010, nr.39-40.
7. MOLDEXPO. Centrul internațional de expoziții. *Dezvoltarea teritoriului. Cadrul legal al Republicii Moldova pentru ISD* [Accesat: 14 aprilie 2013]. Disponibil: <http://ro.moldexpo.md/g2a>
8. *Raport privind activitatea zonelor economice libere ale Republicii Moldova în anul 2012* [Accesat: 15 aprilie 2013]. Disponibil: <http://www.mec.gov.md/rapoarte-zel/>

Prezentat la 25.04.2013